

Social Media with Political Participation of Thai Citizen

สื่อสังคมออนไลน์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไทย

วัชรพงศ์ หงษ์สูง^{1*}, วันชัย สุขตาม¹, จิรายุ ทรัพย์สิน¹

Watcharapong Hongsoong^{1*}, Wanchai Suktam¹, Jirayu Supsin¹

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University

*Corresponding author: Watcharapong Hongsoong (64229020129@srru.ac.th)

Article Types

Academic Article

Article Info

Received 28 February 2023

Revised 29 April 2023

Accepted 30 April 2023

Abstract

This academic article aims to study the meaning, significance, benefits, and forms of political participation of the people both in the normal manner and online today. It aims to demonstrate the influence of social media on political participation of the people resulting from the advancement of communication through information technology that has changed according to the era. It provides the public with channels for political participation, awareness and desire to participate in political participation. And the government sector has developed a form of participation using online channels as well. The channels such as Website, Blog, Facebook, Twitter, and TikTok. Although online media makes people, politicians, and government. They can communicate with each other easily and quickly which also results in more people participating in politics. However, people should consume media with discretion. There is an analysis of news and forwarding accurate information. In order to benefit and reduce conflicts that may occur in society.

Keywords: Social Media, Participation, Political, Citizen

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งศึกษา ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งในลักษณะปกติและผ่านระบบออนไลน์ในปัจจุบัน และมุ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่เป็นผลมาจากความก้าวหน้าของการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ทำให้ประชาชนมีช่องทางในการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความตื่นตัว และความต้องการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และภาครัฐได้มีการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมโดยใช้ช่องทางออนไลน์เช่นเดียวกัน โดยช่องทางที่ได้รับความนิยม เช่น เว็บไซต์ บล็อก เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ดิจิตอล เป็นต้น แม้ว่าสื่อออนไลน์จะทำให้ประชาชน นักการเมือง รัฐบาล มีการสื่อสารกันได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น แต่การใช้สื่อต่าง ๆ ประชาชนควรมีการบริโภคสื่ออย่างมีวิจารณญาณ วิเคราะห์พิจารณาข่าวสารและส่งต่อข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดประโยชน์และลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในสังคมอีกด้วย

คำสำคัญ: สื่อสังคมออนไลน์, การมีส่วนร่วม, การเมือง, ประชาชน

1. บทนำ

ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวกระโดด ได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของผู้คนในทุกมิติทุกด้าน สร้างพื้นที่สาธารณะให้แก่ผู้คนเป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างมีอิสระ [1] โดยสื่อต่าง ๆ นำมาซึ่งประโยชน์ทั้งด้านการศึกษา ธุรกิจเศรษฐกิจ และการเมือง ปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ประโยชน์ของมีส่วนร่วมทางการเมือง จะช่วยให้เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ การลดค่าใช้จ่าย และการสูญเสียเวลา [2] ทั้งนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนับว่าเป็นหัวใจสำคัญในระบอบประชาธิปไตย มีผลต่อนโยบายและการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐซึ่งผู้ปกครองจะใช้ความชอบธรรมแห่งอำนาจปกครองได้ก็ต่อเมื่อประชาชนเชื่อว่าการใช้อำนาจนั้นถูกต้องตามกฎหมายและมีเหตุผลเพียงพอ หากอำนาจนั้นไร้ซึ่งความชอบธรรม ประชาชนสามารถตรวจสอบและแสดงความคิดเห็นได้ [3] การมีส่วนร่วมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทำได้หลายรูปแบบ เช่น เว็บไซต์ (Website) ยูทูบ (YouTube) เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) เมสเซนเจอร์ (Messenger) อินสตาแกรม (Instagram) ทวิตเตอร์ (Twitter) และติ๊กต็อก (TikTok) เป็นต้น [1],[4]-[7] เพื่อเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นข่าวสารทางการเมือง ยุกระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้ออกมาใช้สิทธิ์ของตนเองมากขึ้น

2. การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน

สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) คือ สื่อที่ผู้ส่งสารใช้เป็นเครื่องมือในการแบ่งปันข่าวสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถโต้ตอบระหว่างกันได้อย่างทันที [8] สามารถแบ่งสื่อสังคมออนไลน์ออกได้หลายแพลตฟอร์มเช่น บล็อก (Blogging) เว็บไซต์ (Website) ทวิตเตอร์และไมโครบล็อก (Twitter and Microblogging) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking) เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) เมสเซนเจอร์ (Messenger) อินสตาแกรม (Instagram) ไลน์ (Line) และการแบ่งปันสื่อทางออนไลน์ (Media Sharing) เช่น ยูทูบ (YouTube) ติ๊กต็อก (TikTok) เป็นต้น [1],[4]-[9] ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์ เป็นส่วนหนึ่งของเทคโนโลยีเว็บ 2.0 เป็นเครื่องมือที่ทำงานบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทั้งในเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (PC) และอุปกรณ์ หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยน การแบ่งปันเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ระหว่างบุคคลสองคน หรือกลุ่มบุคคลในลักษณะของการเข้าร่วมในเครือข่ายออนไลน์เดียวกัน [10] ดังนั้น สื่อสังคมออนไลน์ จึงหมายถึง สื่อที่ผู้ส่งสารแบ่งปันสาร ซึ่งอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ไปยังผู้รับสารผ่านเครือข่ายออนไลน์ ทั้งทางเว็บไซต์และโปรแกรมสื่อสังคมออนไลน์ มีการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการติดต่อสื่อสาร

แลกเปลี่ยน การแบ่งปันเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยสามารถโต้ตอบกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร หรือผู้รับสารด้วยกันเองอย่างสร้างสรรค์ ในการผลิตเนื้อหาขึ้นเอง ในรูปของข้อมูล ภาพ และเสียง

จากการศึกษาสถิติข้อมูลพฤติกรรมออนไลน์ของผู้บริโภค [11] พบว่า ในปี พ.ศ.2566 จะพบการเติบโตของสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2565 ที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.1 แลพบว่า น้อยกว่ามาก อย่างไรก็ตามสามารถอธิบายได้ว่าสาเหตุเกิดจากการกลับมาสู่ภาวะปกติที่ไม่มีสถานการณ์แพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 เมื่อปี 2563 - 2565 ที่ผ่านมา ทำให้ผู้คนเริ่มออกมาใช้ชีวิตได้เหมือนเดิม ดังนั้นการเติบโตของการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์จึงชะลอตัวลงอย่างมากในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังพบว่าผู้คนใช้เวลาบนสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉลี่ยมากขึ้น ซึ่งในปี พ.ศ.2566 นี้ ผู้คนใช้เวลา 2 ชั่วโมง 31 นาทีต่อวัน เมื่อวิเคราะห์แพลตฟอร์มที่มีผู้ใช้งานมากที่สุดในโลกเรียงลำดับ 7 อันดับแรก ดังนี้ Facebook มีผู้ใช้งานมากที่สุด จำนวน 2,958 ล้านคนต่อวัน YouTube จำนวน 2,514 ล้านคนต่อวัน Whatsapp และ Instagram จำนวน 2,000 ล้านคนต่อวัน WeChat จำนวน 1,309 ล้านคนต่อวัน TikTok จำนวน 1,051 ล้านคนต่อวัน และ Facebook Messenger จำนวน 931 ล้านคนต่อวัน ส่วนสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผู้คนใช้เวลามากที่สุด คือ TikTok โดยใช้เวลา 23 ชั่วโมง 28 นาที/ เดือน

จะเห็นว่าการเติบโตของสื่อสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่อง สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญของการสื่อสารบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของผู้รับสารและส่งสาร อีกทั้งยังเปิดกว้างหลายข้อจำกัดทางภาษาและพื้นที่อาณาเขตทำให้ผู้คนสามารถสื่อสารแบบไร้พรมแดน

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ทางการบริหารจัดการและการเมือง เพื่อกำหนดความต้องการในชุมชนของตน ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นโดยผ่านกระบวนการทางการเมืองแบบตัวแทนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อไปทำหน้าที่แทนตน รวมถึงการที่ประชาชนเข้าไปช่วยสนับสนุนช่วยเหลืองานซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐโดยกระทำการภายในกรอบของกฎหมาย หรือนโยบายของรัฐ เช่น การเป็นอาสาสมัครต่าง ๆ เป็นต้น [12] นอกจากนี้ยังหมายถึง การกระทำที่กลุ่มประชาชนหรือสมาชิกของชุมชน แสดงออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ทำให้เห็นถึงความสนใจร่วม ความต้องการร่วม และมีความต้องการในการบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองร่วมกัน [13] ดังนั้นสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม

ทางการเมืองของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนหรือกลุ่มคน เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่างๆทางการเมืองบริหารจัดการและทางการเมือง โดยแสดงออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน หรือโดยผ่านกระบวนการทางการเมืองในรูปแบบตัวแทนต่าง ๆ ในการบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองร่วมกัน จะเห็นได้ว่าในระบอบประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นสิ่งสำคัญ [3] ที่ส่งผลต่อการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง อำนาจปกครอง หรือการพ้นจากอำนาจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีผลต่อนโยบายและการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของแต่ละประเทศยังเป็นสิ่งบ่งชี้ให้เห็นถึงอุดมการณ์ทางการเมือง เจตคติทางการเมืองและพัฒนาการเมืองทางการเมืองของประเทศนั้น สำหรับประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน [2] ได้แก่ การเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมองเห็นความชัดเจนของแต่ละโครงการ รวมไปถึงการผลักดันให้เกิดการทบทวน การพิจารณาถึงทางเลือกใหม่ที่ดีกว่าเดิม การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลาที่อาจเกิดขึ้นเพราะความขัดแย้ง การสร้างฉันทามติในการสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาว การเพิ่มความง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ เนื่องจากเมื่อเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองแล้วก็จะรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และนำสู่การกระตือรือร้นที่จะนำไปปฏิบัติได้ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงที่อาจจะเป็นไปได้ เป็นต้น

4. รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง การมีส่วนร่วมทางการเมืองนับเป็นกิจกรรมที่สำคัญ สามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมในรูปแบบที่ถูกกฎหมายและการมีส่วนร่วมในรูปแบบที่ผิดกฎหมาย ในรูปแบบที่ถูกกฎหมาย เป็นการมีส่วนร่วมแบบปกติ เช่น การใช้สิทธิเลือกตั้ง การลงประชามติ การทำประชาพิจารณ์ ในขณะที่การมีส่วนร่วมแบบไม่ปกติ เช่น การเดินขบวนเรียกร้องทางการเมือง การชุมนุมของกลุ่มที่เกี่ยวข้องทางการเมือง แก่ใช้รัฐธรรมนูญ เป็นต้น ซึ่งถึงแม้ว่าไม่ผิดกฎหมาย แต่คนส่วนใหญ่เห็นว่าไม่เหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองของแต่ละประเทศ ในขณะที่การมีส่วนร่วมที่ผิดกฎหมาย คือ การมีส่วนร่วมที่สร้างความเสียหาย และส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของคนทั่วไปมากที่สุด เช่น การก่อการร้าย การก่อเหตุความไม่สงบเรียบร้อย เป็นต้น [14]

สำหรับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง [15] ได้แบ่งออกเป็น 7 ระดับ ได้แก่ ระดับการให้ข้อมูล ระดับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการสร้างความร่วมมือการวางแผนร่วมกัน ระดับการร่วมดำเนินการ ระดับการร่วมตัดสินใจร่วมติดตามตรวจสอบ และระดับการควบคุมโดยประชาชน ในแต่ละ

ระดับนั้นจะแสดงให้เห็นถึงอำนาจของประชาชนที่แตกต่างกัน เช่น ในระดับของการให้ข้อมูลประชาชนจะมีอำนาจต่ำกว่าระดับของการควบคุมโดยประชาชน เป็นต้น

- ระดับการให้ข้อมูล ระดับการให้ข้อมูลประชาชน จะรับรู้เฉพาะในสิ่งที่ผ่านการตัดสินใจจากภาครัฐ เป็นที่เรียบร้อยแล้วซึ่งประชาชนได้เพียงแต่รับทราบข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ในระดับของการให้ข้อมูลนี้ประชาชนจะไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นใด ๆ เลย
- ระดับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในส่วนของภาครัฐจะมีแผนและโครงการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้ภาครัฐมีความจำเป็นที่จะต้องสำรวจและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ดังนั้นในระดับนี้ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นแก่ภาครัฐ
- ระดับการปรึกษาหารือ เนื่องจากในกรณีที่มีการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการเกิดปัญหาหรือข้อสงสัยต่าง ๆ ภาครัฐจำเป็นต้องปรึกษารัฐมนตรีหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือประชาชน ดังนั้นในส่วนนี้จะมีการแลกเปลี่ยน ซักถาม และมีการเปิดกว้างรับข้อคิดเห็นจากประชาชนมากขึ้น
- ระดับการสร้างความร่วมมือ ในระดับนี้จะเป็นการเปิดกว้าง การมีส่วนร่วมจะเริ่มจากการสร้างความรับผิดชอบร่วมกันตั้งแต่การวางแผนการทำงาน การสร้างความร่วมมือร่วมกันในระดับนี้ จะใช้สำหรับประเด็นที่ซับซ้อนและคาดว่าจะมีข้อโต้แย้งมาก
- ระดับการร่วมดำเนินการ ในระดับนี้ประชาชนและหน่วยงานภาครัฐเจ้าของโครงการจะต้องดำเนินกิจกรรมร่วมกัน
- ระดับการร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามตรวจสอบและประเมินผล ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินโครงการในระดับนี้ถือว่าให้อำนาจกับประชาชนมาก ประชาชนมีส่วนร่วมที่จะเข้ามาติดตาม และตรวจสอบโครงการนั้นว่าบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่
- ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับขั้นสูงสุดของอำนาจประชาชน โดยประชาชนมีสิทธิ์ที่จะกำหนดนโยบาย วางแผน และดำเนินโครงการเอง โดยมีหน่วยงานภาครัฐจะทำหน้าที่สนับสนุน ในความคิดเห็นของประชาชนเท่านั้น

จะเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 7 ระดับนี้ เมื่ออำนาจของประชาชนมีมากขึ้น อำนาจของภาครัฐหรือเจ้าของโครงการก็จะลดต่ำลง ทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองของแต่ละประเทศ

นอกจากนี้ ด้านภาครัฐมีการปรับตัว โดยได้นำเทคโนโลยีมาพัฒนาช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคประชาชน แบ่งระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ระดับ [16] ดังนี้

- ระดับที่ 1 การให้ข้อมูล (e-Enabling) ภาครัฐให้ข้อมูลแก่ประชาชนแบบช่องทางเดียวโดยผ่านทางเว็บไซต์ของภาครัฐ ประกอบด้วยนโยบายกฎหมาย นโยบาย เพื่อให้คนทั่วไปเข้าถึงข้อมูลทั่วไป เข้าใจถึงปัญหาและความเป็นไปได้ เช่น การชี้แจงโครงการพัฒนาในพื้นที่ เป็นต้น
- ระดับที่ 2 การปรึกษาหารือ (e-Engaging) การให้ประชาชนมาร่วมให้ข้อคิดเห็นเสนอแนะ แสดงความคิดเห็น เช่น การร้องเรียนเรื่องสวัสดิการและบริการสาธารณะ เป็นต้น โดยเจรจาโต้ตอบผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เวทีเสวนาออนไลน์ การประเมินออนไลน์ เป็นต้น
- ระดับที่ 3 การร่วมปฏิบัติ (e-Empowering) การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบายร่วมกัน โดยมีการแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และลงมือปฏิบัติร่วมกัน เช่น ขอเรียกร้องออนไลน์ การออกเสียงออนไลน์ การสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถาม เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าอินเทอร์เน็ตได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนไทย และกำลังเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง

5.อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองในปัจจุบันประชาชนไม่ใช่เพียงผู้รับสารอีกต่อไป ด้วยการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ในยุคโลกาภิวัตน์ การพัฒนาของเทคโนโลยีสื่อสารที่ก้าวกระโดด ส่งผลให้พฤติกรรมมนุษย์มีการปรับตัวในทุกมิติ เกิดเหตุการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่านระบบออนไลน์มากยิ่งขึ้น เรียกว่า ประชาธิปไตยดิจิทัล (Digital Democracy) คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งพบว่า อริน เจียจันทรพงษ์ [17] ได้แบ่งวิวัฒนาการของสื่อเป็น 4 ยุค ดังนี้ 1) ยุคสร้างชาติ (พ.ศ. 2475 - 2500) เป็นพื้นฐานแนวคิดสื่อทางเลือกอย่างมีนัยสำคัญ เกิดนักคิดคนสำคัญมากมาย โดยเฉพาะด้านการเมือง เช่น สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ มาร์กซิส และเลนินนิสต์ เป็นต้น 2) ยุคเผด็จการครองเมือง (พ.ศ. 2500 - 2516) เป็นยุคสูงของของการเมืองกลุ่มลัทธิคอมมิวนิสต์ หากใครมีความขัดแย้ง วิชาการวิจารณ์รัฐก็อาจมีความเป็นไปได้ ทำให้คนทำสื่อหนีเข้าป่าจับปืนมากกว่าจับปากกา 3) ยุควิกฤติการเมือง และยุคคลี่คลายพัฒนา (พ.ศ. 2520 - 2531) เป็นทั้งยุคที่รุ่งเรืองและโหดร้ายของสื่อทุกชนิด แบ่งกลุ่ม เลือกข้าง และผลิตสื่อมากมายเพื่อโจมตี เป็นยุคที่บทบาทสื่อมวลชน เช่น วิทยู และโทรทัศน์ เริ่มปรากฏตัวและวางรากฐานอย่างมีพลัง และ 4) ยุคโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการเมืองในระบบประชาธิปไตยทุนนิยม (พ.ศ. 2532 - ปัจจุบัน) ยุคทองของสื่อมวลชนและยุคเบงบานของสื่อทางเลือก มีทั้งความหลากหลายและอิสระ

เทคโนโลยียังเสริมให้สื่อมีบทบาทมากขึ้นในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม การเปิดพื้นที่สาธารณะให้กับประชาชน การแพร่ขยายข้อมูลข่าวสารก็สามารถเป็นไปได้ทั่วถึง

การใช้สื่อออนไลน์สามารถสร้างพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ทางการเมืองได้มากขึ้น ในช่วงทศวรรษที่ 18 พื้นที่การสนทนาการเมืองส่วนใหญ่จะอยู่ที่ร้านอาหารและร้านทำผม จนในสมัยทศวรรษที่ 19 มีสื่อสิ่งพิมพ์และหนังสือพิมพ์ ช่วงทศวรรษที่ 20 มีสื่อโทรทัศน์และโพลจากสำนักต่าง ๆ ต่อมาช่วงทศวรรษที่ 21 จะเห็นการใช้อินเทอร์เน็ตสร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมืองได้อย่างมากที่สุด การเมืองในปัจจุบันได้รับผลประโยชน์จากความก้าวหน้าของสื่อออนไลน์เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองทุกภาคส่วน ได้นำสื่อออนไลน์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยเฉพาะ นักการเมือง พรรคการเมือง กลุ่มเคลื่อนไหวต่าง ๆ องค์กรอิสระ จนไปถึงประชาชน ผู้รับข่าวสาร โดยใช้ผลประโยชน์ในการสร้างฐานการเมือง จะเห็นได้จาก พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร อดีต นายกรัฐมนตรี ใช้การโพยผ่านระบบวิดีโออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อมาพูดคุยกับผู้สนับสนุน การจัดทำเว็บไซต์ของตนเองในการแจ้งข้อมูลผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ทวิตเตอร์ หรือเฟสบุ๊ค มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแนวร่วมทางการเมืองของตน [18] นอกจากนี้ยังมีเว็บไซต์ให้อิสระในการเขียนให้แก่ผู้โพสต์ จัดการเอง ไม่ถูกควบคุมโดยผู้ดูแลเว็บไซต์ เริ่มมีตั้งแต่ พ.ศ.2548 เป็นช่องทางหลักสำหรับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง มีบล็อกเกอร์ เกิดขึ้นจำนวนมาก หลังจากนั้นเริ่มมีเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เรียกว่า ไฮไฟว์ นิยมมากในกลุ่มวัยรุ่นของไทย แต่มีนักการเมืองไทยเพียงไม่กี่คนที่น่าไปใช้เพื่อสร้างภาพลักษณ์หรือเพื่อหาเสียงกับกลุ่มคนรุ่นใหม่ ได้แก่ เช่น นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ อดีตหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ และนางสาวรสนา ไสสิทธิ์กุล อดีตสมาชิกวุฒิสภา จะเห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นช่องทางในการร่วมตัวกันของกลุ่มคนที่ชื่นชอบสิ่งเดียวกันและกระตุ้นให้ผู้ที่มีความสนใจทางการเมืองเดียวกันออกมาเคลื่อนไหว และยังรักษาความสัมพันธ์การเป็นเพื่อนเฟซบุ๊ก ทำให้การแสดงออกทางการเมืองเปิดกว้างขึ้น ในปี พ.ศ. 2552 ทวิตเตอร์ เริ่มเป็นที่รู้จัก เป็นเครือข่ายสังคมที่บริการส่งข้อความสั้นๆ ที่จำกัดตัวอักษร โดยมีกรกล่าวถึงบัญชีทวิตเตอร์ @Thaksinlive ของนายทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีการโต้ตอบกันกับบัญชีทวิตเตอร์ @PM_Abhisit ของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น

สื่อสังคมออนไลน์ทำให้ประชาชนมีเสรีภาพมากขึ้นในการแสดงออกในบริบทของวัฒนธรรมการเมืองไทยโดยใน พ.ศ. 2553 มีกลุ่มและแฟนเพจบนเฟซบุ๊กที่เกิดขึ้นมาจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง เช่น เมื่อมีอุปพันมิตรมันใจคนไทยเกิน 1 ล้านคนต่อต้านการยุบสภา มีเหตุการณ์การชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อหลากกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยแห่งชาติ (นปช.) จะยุติการชุมนุม โดยผู้ที่อยู่

ในพื้นที่ชุมนุมมีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ถ่ายภาพรายงานสถานการณ์แบบฉบับพลันทันทีผ่านเฟซบุ๊ก การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองด้วยการเขียนข้อความภาพเคลื่อนไหวหรือแบ่งปันรูปในเครือข่ายกลุ่มตนเอง รวมไปถึงกลุ่มทางการเมืองก็นิยมใช้สื่อออนไลน์ เพื่อประโยชน์ทางการเมือง นั่นคือข้อดีประการหนึ่งของสื่อออนไลน์ คือ มีลักษณะของสื่อที่สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้งานกับเจ้าของสื่อหรือผู้ให้บริการได้ ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการเว็บบอร์ดสำหรับแสดงความคิดเห็น หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการเมือง หรือการนัดหมายเพื่อแสดงให้เห็นถึงพลังทางการเมือง เป็นต้น [18] นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาวิจัยของอุดม ไพรเกษตร และ ปิยากร หวังมหาพร [19] พบว่าหน่วยงานภาครัฐนิยมใช้เฟซบุ๊กในการสร้างการมีส่วนร่วมกับประชาชน ซึ่งถือว่าเป็นระดับของการให้ข้อมูลข่าวสาร โดยเริ่มจากภาครัฐให้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์เกี่ยวกับกิจกรรมหรือโครงการที่ได้จัดทำขึ้น ซึ่งประชาชนได้มีโอกาสเข้ามาแสดงความคิดเห็นโดยการตอบคอมเมนต์ใต้กับโพสต์นั้น จะเห็นว่าเป็นระดับของการให้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น

แม้ว่า สังคมออนไลน์ จะเป็นช่องทางที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ แต่อย่างไร ทุกการแสดงความคิดเห็นย่อมต้องใช่วิชาจรณญาณในการใช้สื่อ อย่างเช่น ในช่วงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไป ในปี 2562 เกิดเหตุการณ์ตั้งคำถามและความสงสัยต่อการนับคะแนนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และเกิดการปะทะกันบนพื้นที่สังคมออนไลน์ แสดงออกถึงความเกลียดชังโดยไม่ต้องปิดบัง ใช้อยู่คำสร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) โดยเฉพาะในไลน์ เฟซบุ๊ก รองลงมาคือ ทวิตเตอร์ และอินสตาแกรม เนื่องมาจากข้อความสั้นๆ หรือคลิปสั้น และยังพบการสร้างข่าวลวง (Fake News) ซึ่งต่อมาในปี 2563 จากการเปรียบเทียบข้อมูลในช่วงก่อนกับวันที่มีการชุมนุมเพื่อเรียกร้องการแก้ไขรัฐธรรมนูญฯ ของนิสิตนักศึกษาและประชาชน ในช่วงวันที่ 15 - 16 ตุลาคม 2563 ที่ผ่านมา พบว่า มีผู้โพสต์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในวันที่มีการชุมนุมวันที่ 16 ตุลาคม 2563 ผ่าน Facebook อยู่ที่ 5.48 ล้านโพสต์ สูงขึ้นร้อยละ 28 และ Twitter อยู่ที่ 40.2 ล้านโพสต์ สูงขึ้นร้อยละ 16 เมื่อเทียบกับวันก่อนที่มีการชุมนุม และหลังจากช่วงเวลานั้นเนื้อหาสาระทางการเมืองได้มีการเข้าถึงและมีการแสดงความคิดเห็นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองของคนไทยในระยะยาวต่อไป [20]

6. บทสรุป

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการตัดสินใจทางการบริหารและการเมืองในลักษณะการทำงานร่วมกันหรือรูปแบบตัวแทน ซึ่งนับว่าเป็นหัวใจสำคัญในระบอบประชาธิปไตย มีผลต่อนโยบายและการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ บังชี้ถึงอุดมการณ์ เจตคติและ

พัฒนาการทางการเมือง ผ่านรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ถูกกฎหมายแบบปกติ ได้แก่ การใช้สิทธิเลือกตั้ง การลงประชามติ และการทำประชาพิจารณ์ และรูปแบบที่ถูกกฎหมายแบบไม่ปกติ เช่น การเดินขบวนเรียกร้องทางการเมือง โดยมีระดับของการมีส่วนร่วมเรียงลำดับต่ำสุดไปสูงสุดดังนี้ การให้ข้อมูล การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การปรึกษาหารือ การสร้างความร่วมมือการวางแผนร่วมกัน การร่วมดำเนินการ การร่วมตัดสินใจร่วมติดตามตรวจสอบและประเมินผล และการควบคุมโดยประชาชน ทั้งนี้ ด้วยการก้าวหน้าของเทคโนโลยี ด้านภาครัฐมีการปรับตัวพัฒนาช่องทางออนไลน์ ได้แก่ การให้ข้อมูล (e-Enabling) การปรึกษาหารือ (e-Engaging) และการรวมปฏิบัติ (e-Empowering) โดยกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองในปัจจุบัน ประชาชนไม่ใช่เพียงผู้รับสารอีกต่อไป เกิดเหตุการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่านระบบออนไลน์มากยิ่งขึ้น เรียกว่า ประชาธิปไตยดิจิทัล (Digital Democracy) สื่อสังคมออนไลน์ ได้สร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมืองให้มากยิ่งขึ้น เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ไลน์ เป็นต้น เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูล การนัดหมายพบปะ เพื่อแสดงพลังทางการเมือง รวมไปถึงนักการเมืองนิยมใช้สื่อออนไลน์ เพื่อประโยชน์ทางการเมือง แม้จะตรวจสอบและแสดงความคิดเห็นได้ง่ายขึ้น แต่การแสดงออกโดยใช้ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง (Hate speech) ต่างๆ ความมีขอบเขตและแสดงออกอย่างเหมาะสม จะเห็นได้ว่าการสร้างข่าวลวง (Fake News) เพื่อก่อให้เกิดความขัดแย้งเป็นจำนวนมาก ดังนั้น การใช้สื่อต่างๆ ประชาชนควรมีการบริโภคสื่ออย่างมีวิจารณญาณ มีการวิเคราะห์พิจารณาข่าวสาร สงต่อข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง และสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. กฤษณ์ท สแนทวิ. เครือข่ายสังคมออนไลน์: มุมมองใหม่ของพื้นที่สาธารณะ และภาคประชาสังคม. วารสารนักบริหาร. 2557;2(2):19-35.
2. เจมส์ แอล เครย์ตัน แพลโดย วันชัย วัฒนศัพท์, ถวิลวดี บุรีกุล, เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน : การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม. ขอนแก่น: ศิริภักดิ์ ออฟเซ็ท. 2552.
3. อาณัติ นิลขาว. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. 2560;3(2):40-48.
4. พระณัฐวุฒิ พันทะลี, พระครูสังฆรักษ์ ทวี อภัยโย, พระครูวินัยธรรมรชิต ปยุตโต, ชนาธิป ศรีโท. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์. วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. 2565;2(1):83-93.

5. กีฬาบอล กอนแสง. สังคมออนไลน์กับการสร้างพื้นที่
ประชาธิปไตย: กรณีศึกษา กลุ่มนักศึกษาในระดับ
ปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา สาขามนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์. 2564;15(3):190-203.
6. ภัชภิษา ฤกษ์สิรินุกูล. TikTok ตั้งรับการเลือกตั้งใน
ไทย ใช้ GPPPA คุ่มแอกเคานต์การเมือง.
[อินเทอร์เน็ต]. [สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2566].
สืบค้นจาก: <https://www.thaipr.net/business/3338980>.
7. ผู้จัดการออนไลน์. TikTok พร้อมทำงานร่วม กกด.
เปิดศูนย์ข้อมูลเลือกตั้งบนแพลตฟอร์ม.
[อินเทอร์เน็ต]. [สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2566].
สืบค้นจาก: <https://mgronline.com/cyberbiz/detail/9660000018276>.
8. ชัชฎา อัครศรีวร, นากาโอคะ, กฤษณัท แสนทวี.
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้เท่าทันข้อมูลและสื่อดิจิทัล
ของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการ
นวัตกรรมสื่อสารสังคม. 2562;7(1):55-62.
9. พิชิต วิจิตรบุญยรักษ์. สื่อสังคมออนไลน์สื่อแห่ง
อนาคต. วารสารนักบริหาร. 2554;31(4):99-103.
10. ธนะวัฒน์ วรรณประภา. สื่อสังคมออนไลน์กับ
การศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม. 2560;11(1):7-20.
11. การตูน ธนพร. สรุปลสถิติ Digital และ Social
Media จาก We Are Social ที่นักการตลาดทุกคน
ต้องรู้ อัปเดตปี 2023. [อินเทอร์เน็ต]. [สืบค้นเมื่อ
26 กุมภาพันธ์ 2566]. สืบค้นจาก:
<https://thegrowthmaster.com/trends/digital-trend-statistic-2023>
12. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. สารนะรัฐ
เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ชุดการมีส่วนร่วมและการ
ตรวจสอบการเลือกตั้ง. [อินเทอร์เน็ต]. [สืบค้นเมื่อ 1
กุมภาพันธ์ 2566]. สืบค้นจาก: https://www.ect.go.th/lamphun/ewt_dl_link.php?nid=488.
13. สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. การมีส่วนร่วม
ทางการเมืองของประชาชน. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2562
14. สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์, อนุวัฒน์ ปานออน, เดชชาติ
ตรีทรัพย์, พงศ์พันธ์ รัตนมุสิก. การมีส่วนร่วม
ทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในระบอบประชาธิปไตย.
[อินเทอร์เน็ต]. [สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2566].
สืบค้นจาก: https://www.stou.ac.th/thai/grad_std/Masters/ผลสส/research/Proceedings_2563/FullPaper/SS/Oral/O-SS003นางสาวสุดารัตน์สุดสมบูรณ์.pdf
15. จุฑารัตน์ ชมพันธุ์. การวิเคราะห์หลัก “การมีส่วนร่วม
ของประชาชน” ใน “The Public
Participation Handbook: Making Better
Decisions through Citizen Involvement” ใน
วารสารคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสร้างสรรค์ | ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2566)
- บริบทประเทศไทย. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม.
2555;8(1):123-141.
16. อุมารณ บุญไชย. การพัฒนาสู่เมืองอัจฉริยะ:
บทบาทของสื่อออนไลน์ในการประสานการมีส่วนร่วม
ในงานผังเมือง. Veridian E-Journal.
2561;11(2):3113-3128.
17. กมลวรรณ โล่ห์สิวานนท์. ก้าวข้ามให้พ้น ... พลวัต
ของสื่อ. วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต.
2555;6(2):11-42.
18. นันทวิช เหล่าวิชยา. สื่อออนไลน์กับอำนาจทางการเมือง.
วารสารนักบริหาร. 2554;31(2):198-204.
19. อุดม ไพรเกษตร และ ปิยากร หวังมหาพร. การมี
ส่วนร่วมของประชาชนผ่านทางสื่อสังคมเฟซบุ๊กของ
หน่วยงานภาครัฐไทย. วารสารการเมืองการปกครอง.
2560;7(1):39-59.
20. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ. แผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง.
[อินเทอร์เน็ต]. [สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2566].
สืบค้นจาก: [http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2021/05/01-ด้านเมือง.pdf](http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2021/05/01-ด้านการเมือง.pdf).